

Lunaria Kunstsamling 25 år

Af Susanne Tvermoes, Sindrup

Begyndelsen

Ideen til at lave en permanent udstilling med mine billeder af løv og blomsterblade, opstod i 1980 efter en af Thys vældige nordvestenstorme. Vi havde da boet i Thy i omkring en halv snes år. En lille bygning som stod øst for stuehuset, havde været brugt til hønsehus og garage. Efter denne storm havde den vestlige gavl på huset rykket sig løs og stod og svajede i vinden. Vi skulle så beslutte, om vi ville rive huset ned eller restaurere det. Vi valgte det sidste. Men hvad skulle vi bruge det ca. 60m² store hus til?

En dag foreslog Gunnar om ikke vi skulle prøve at lave et museum i bygningen, et sted hvor jeg kunne udstille mine billeder og teaterdukker. En vild ide! Men vi gjorde det, og i 1981 kunne vi holde rejsegilde.

Men hvad skulle barnet hedde? Det var hverken et galleri eller et egentlig museum, men en samling udstillede billeder. Så vi valgte at kalde det en kunstsamling.

En dag, hvor jeg sad og bladede i et frøkatalog fra en planteskole, faldt jeg over det botaniske, latinske navn for judaspenge: LUNARIA, måneblomst. Det navn har den p.g.a. de store runde, månelignende frøstande på den toårige plante, som jeg bruger meget i mine billeder. Derfor blev det endelige navn Lunaria Kunstsamling – i daglig tale Lunariet. Selvom folk synes det måske er et lidt mærkeligt navn, har vi beholdt det. Igennem årene har vi udstillet billeder her, med forskellige temaer f.eks. om nordisk mytologi, folkesagn fra Thy, samt alle slags eventyrlige fortællinger og bibelske billeder. Nogle år senere fik vi en ny ide.

Limfjords – digterstuen

Gunnar havde lagt mærke til, at der var forbavsende mange forfattere, der enten var født omkring Limfjorden, eller havde en eller anden tilknytning til fjorden.

I et par stuer i stuehuset indrettede vi Limfjordsdigterstuen. I den ene stue er der en lille samling bøger af Limfjordsdigtere, som interessant nok viste sig at have to ting til fælles: et socialt engagement og et poetisk, kosmisk livssyn, udtrykt i deres værker.

Samlingen fokuserer på perioden omkring århundredskiftet 1800-1900, hvilket passer fint til den tidlige 1900-tals stil, huset er bygget i. Nulevende, moderne Limfjordsdigtere har dog også fundet plads i samlingen.

Det andet rum er viet til mine bedsteforældres generation. På farforældrenes side var det kunsten der optog dem, de både tegnede, malede og fotograferede.

Morforældrene hørte til i det københavnske, litterære miljø omkring Georg Brandes. De havde mødt hinanden til Georg Brandes forelæsninger. Både Jeppe Aakjær, Johannes V. Jensen og andre hørte til deres bekendtskabskreds. Senere blev de skilt, og min bedstefar Simon Koch, som selv skrev romaner, flyttede sammen med den tids ”femme fatale”, forfatterinden Agnes Henningsen. I stuen ses et ”modespejl” som hun har ejet, samt et skab som hendes søn (med forfatteren Carl Ewald) Poul Henningsen tegnede og fik lavet til mine forældres bryllup.

Limfjords – digterhaven

Til Limfjordsdigterstuen hører også en lille have. Her kan man finde udvalgte eksempler på planter og blomster som Limfjordsdigterne har skrevet om. Der er også en lille dufthave med skovmærker, ambra, lavendel, flox og roser - minder fra husmandsstedets bondehave for hundrede år siden.

Danas Have

Men vi havde også en stor have til det tidligere husmandssted, vi boede i. Det meste af tiden havde den ligget hen som naturgrund, med en

fantastisk udsigt ud over Limfjorden, som på det sted kaldes Nissum Bredning. Sindrup ligger højt på en gammel istids morænebakke, med Toftum Bjerge lige over for. Det var da næsten synd, at holde den udsigt kun for os selv! Så lidt efter lidt, fra engang i 1990'erne, fik vi etableret Danas Have. Gunnar fik hjælp fra lokale håndværkere, stenhugger, smed, træskulptør, tømrer og havemand til at skabe en lille oase, hvor man kan føle sig hensat til tidligere tiders naturoplevelse - for hundreder af år siden.

Frejas Sal

Som sidste skud på stammen kom sidst i 1990'erne Frejas Sal til. Den gamle lade havde i årevis trængt til at få udskiftet taget, og det kunne pludselig lade sig gøre, fordi jeg fik tildelt et beløb fra Avnede-fonden, næsten som en gave fra himlen!

Frejas sal er indrettet med borde og bænke, hvor man kan se og høre fortællinger om Thys mytologiske fortid og historie, mens man indtager sin medbragte kaffe.

Billeder af blade

Den form for billeder af blade, jeg har arbejdet med siden min barndom, kaldes collager. Det er et fransk ord, som betyder opklæbning.

Det var kubisterne, der huserede i kunsthistorien omkring begyndelsen af 1900 tallet, som på pap eller lærred klistrede alle mulige ting sammen til et billede, f. eks. små stumper avispapir, tøj, fotografier, gamle billetter eller etiketter.

For mit vedkommende er det altså blade og blomsterblade, som i små eller større stykker limes på papir med ganske almindelig hvid lim.

I princippet kan alt i blad- og blomstermateriale bruges, bare materialet ikke er for tykt. F.eks. tang, salatblade, nedfaldsløv og kronblade fra mange slags blomster, som jeg finder i min have eller som gode venner samler til mig. Næsten alle farver er til rådighed, dog ikke grøn, som nedbrydes ret hurtigt under lysets påvirkning, men som ofte bliver til en anden spændende farve, jeg kan bruge.

Det gælder om at lære sit materiale at kende.

*Freja med ravne.
Løvcollage af Susanne Tvermoes.*

Nogle farver ændrer sig allerede under presningen og tørringen af bladene, for andre sker dette først når de har været udsat for lysets påvirkning. Men på et eller andet tidspunkt standser disse processer, og bladene ændrer sig ikke mere.

Men hvor har jeg det fra? Jeg havde en faster, Else Jacobæus, der sit hele lange liv arbejdede med blomsterbilleder, som hun kaldte dem. Det var under et sommerferieophold hos hende, da jeg var 12 år gammel, jeg så hvordan hun arbejdede. Jeg fik lov til så at sige at kigge hende over skulderen. Siden har jeg bestræbt mig på at blive hende en værdig arvtager.

I Limfjords-digterstuen er udstillet nogle af hendes værker fra 1920'erne og 1930'erne, som jeg har arvet fra hende.

Når jeg er ude med udstillinger eller for at holde foredrag, falder dette spørgsmål uvægerligt: hvor lang tid tager det at lave et billede? Jeg ved det faktisk ikke, for hvordan skal jeg måle tiden? Er det kun den tid det tager at lime billedet sammen, eller skal jeg tage hele processen med, så som indsamling af blade, presning og tørring af materialet, eller tiden, der går med at få ideen og bearbejde den osv. Små billeder kan tage frygtelig lang tid, store billeder går pludselig uventet hurtigt. - Under alle omstændigheder skal man regne i uger, måneder eller år.

I min bog "Billeder af blade", har jeg skrevet:

At finde et motiv eller en ide til et billede er vistnok en yderst personlig, individuel sag. Om der kan gives egentlige retningslinier herfor, er jeg ikke ganske sikker på. Hvordan og af hvad man bliver inspireret, afhænger af temperament og personlig kulturel baggrund, men også hensigten og målet med billedet kan variere.

Indfaldsvinkler til områder, hvorfra det er muligt at finde ideer, motiver eller det der kaldes inspiration, er for mig naturen, sproget og fantasien.

Naturen kan på en måde betragtes som ét stort billede, der i al sin skønhed - eller grimhed - ligger for vore undrende blikke. Som et spejl der viser os livet i alle dets former, levende som døde. For den, der kan se. At kunne se med

egne øjne er afgørende vigtigt, næsten vigtigere end at kunne tegne, når det drejer sig om at lave billeder.

Med naturen mener jeg hele landskabet med dets himle, og havet i den udstrækning det menneskelige øje kan opfatte og se dem. Men det er også et enkelt udsnit, et afgrænset udvalgt stykke af et landskab. En bakketop med et træ. En snoet vej med et menneske på. Eller skovpartiet med den berømte kronhjort. Det er også en kvinde, en hest, en flok trækfugle, en mariehøne, et firben, en rose, en tidsel. Det er byens landskab med bygninger, gadebelysning, pragt og elendighed i det menneskeskabte by-landskab.

I naturen findes det hele.

I århundreder har billedmagere draget ud og udvalgt sig et stort eller lille stykke natur, som de har gengivet, alt efter temperament, kunnen og tidens herskende stil eller smag eller protest mod samme. Enten som en nøje, fotografisk registrering eller som en abstraktion, hvor naturen ikke altid er umiddelbart genkendelig. Eller naturen er brugt som baggrund for at fortælle en historie eller skildre en følelse, en stemning.

Den måde det udvalgte motiv er skildret på, fortæller, formidler noget om billedmagerens egen fortolkning. En fortolkning, som betyder noget for hende selv, og som hun håber at kunne videregive beskueren i form af en oplevelse og en meddelelse om, at det er muligt at se - opleve - med andre øjne, et anderledes sind.

Af naturens varierende fremtoninger lærer vi at se form, farve og struktur i dens reneste form og i dens mest komplicerede opbygning.

Sproget. Selv har jeg megen glæde af at bruge ordet, sproget som inspirationskilde. Ordene, sproget som findes talt eller nedskrevet i myter, eventyr, sagn eller anden litterær form, som kan sige os noget om menneskelivets vilkår, følelser og forhåbninger. Det, der optager mig, er at prøve på at nå tilbage til de billeder eller forestillinger, der ligger bagved, eller forud for sproget, idet jeg arbejder ud fra forfatteren Aksel Sandemoses antagelse, at "I begyndelsen var ikke ordet, men billedet".

Den tavse. Løvcollage af Susanne Tvermoes

Menneskenes gøremål, hverdagslivet, de store historiske begivenheder er en anden betydningsfuld motivkreds, hvor vi kan opleve os selv som levende væsner med en tilknytning til fortid, nutid og fremtid. Noget der giver os identitet som mennesker i almindelighed, og med et geografisk, socialt, historisk, kulturelt og mentalt tilhørsforhold.

Valget af og udformningen af et motiv siger altid noget om den tid, vi lever i og den baggrund vi kommer med, og måske den fremtid, vi går ind til.

Fantasien eller det helt personlige billede, de pludselige til tider irrationelle forestillinger, der kan opstå i hovedet på en, er måske en kombination af de landskaber, de byer, de begivenheder, de oplevelser, de hverdage, de forhåbninger, vi bærer på. Men ikke mindst de drømme vi drømmer om natten, hvad enten vi husker dem eller ej, er muligvis den vigtigste igangsætter af de fantasier, der kan vise sig at blive til billeder.

Alle mennesker har en billeddannende evne, som bruges mere eller mindre aktivt og bevidst. Ikke kun til at skabe billeder med, men også til at forstå og fortolke den verden, der omgiver en i det daglige. Tænk bare på alle de billeder vi bruger i sproget. For at forstå sætningen ”det er hundekoldt”, må der ligge en billedlig forestilling i beredskab. At franskmanden om det samme fænomen siger ”andekoldt” (froid de canard) indebærer på samme måde, at man ser et billede for sig. Det afgørende er ikke om det er en hund eller en and, men at det er et billede, der ligger til grund for udtrykket.

Teknikken. Først skal ideen, motivet til billedet, stå nogenlunde klart inde i mit hoved. I nogle tilfælde tegner jeg en mindre skitse, for at se om ideen er holdbar. Om den nu også kan udformes, som jeg har forestillet mig. Når man arbejder med blade i collageform, kan det være lidt vanskeligt at udarbejde skitser. Det jeg lægger mest vægt på, er at skitsen ikke binder mig for stærkt på forhånd, for bladmaterialet er aldrig helt til at styre efter linier og streger. I skitsen prøver jeg figurernes placering i billedet

af, landskabets former, den eventuelle fordeling af lyse og mørke partier, som skal give balance i billedet. I langt de fleste tilfælde tegner jeg en løs skitse direkte på det papir, jeg limer selve billedet fast på.

Samtidig med udarbejdelsen af skitsen overvejer jeg i store træk hvilke blade der skal bruges. Også her gælder det om ikke at lægge sig for fast, for ikke at afskære sig fra de muligheder selve bladmaterialet kan give, sådan at det får lov til at øve sin indflydelse på billedet. Det er vigtigt ikke at tage initiativet fra materialet og anvende magt imod det.

Afhængig af de forskellige billedelementers størrelse, så river, brækker eller knækker jeg bladene i mindre, bekvemme stykker, så de passer til de bestemte figurer og former, som jeg vil have frem. I mange tilfælde ville det være betydeligt lettere at klippe med en saks. Men det er lidt snyd, mener jeg, at bruge saksen – hvilket dog ikke skal afholde andre fra at gøre det. Men klippede kanter bliver mere kedelige end dem, der fremkommer ved uregelmæssige rivninger.

Hvert enkelt stykke blad skal limes på for sig, ellers er det ikke til at styre. Enten kommes limen på bladstykkernes bagside, eller den smøres direkte på det sted hvor bladet skal placeres i collagen. Til at holde på bladstumperne bruger jeg en pincet med flade ender.

Forbruget af bladmaterialet varierer selvsagt, afhængig af billedstørrelsen og antallet af de forskellige arter der skal bruges. Det kan godt lade sig gøre at bygge et billede op på en, to, tre forskellige arter. Og det er for resten ganske spændende at øve sig i nøjsomhed i antallet af arter en gang imellem.

Blade er taknemmelige at arbejde med. Man kan altid få en eller anden virkning frem med dette naturmateriale. Det strammer selvdisciplinen engang imellem ikke at bruge de køneste former og de mest strålende farveladekulører, der er at vælge imellem.

Om kunst. Når man taler om billeder, vil ordet kunst uvægerligt dukke op på et tidspunkt. Og hvornår bliver et billede så til kunst. Om noget er kunst afhænger af den til enhver tid her-

Viber i Thylandskab. Løvcollage af Susanne Tvermoes.

skende smag, selvom det afgjort kun er en brøkdelt af forklaringen og aldrig nogensinde bør blive hele forklaringen.

Der findes begreber her i livet, som mennesker altid har haft en ubændig trang til at definere. Bure inde i faste, ubestikkelige sproglige beskrivelser eller billeder. Kunst og kærlighed hører til de mest besværlige af slagsen. Formentlig fordi begge hører hjemme i følelselivets mange kringelkrogede former og varianter.

Der ligger en udfordring, en kraft i det vanskeligt definerbare, men også noget grænseoverskridende, farligt, uforudsigeligt, såvel i kærligheden som i kunsten. Men for kunstens vedkommende er der yderligere nogle håndværksmæssige kvalitetskrav, der skal være opfyldt, før man kan begynde at diskutere om det er kunst.

At arbejde kunstnerisk er en proces, hvori der indgår flere ingredienser. Håndværket og det personlige særpræg, som gerne skulle formidle en nyskabende oplevelse, både på det personlige- og det universelle plan. Kunst skal først og fremmest opleves, ikke nødvendigvis forstås.

Om billeder er nogen nytte til, er blevet og bliver til stadighed diskuteret. Billeder kan skjule en sort plamag på tapetet, se nydelige og dekorative ud på væggen. Eller bruges som investeringsobjekt, skattetænkning. Men billeders værdi beror også på andre faktorer af mere følelsesbetonet og oplevelsesmæssig art.

At fortælle historier. Hvad vil jeg med mine billeder? Jeg prøver at fortælle historier. Forfatteren Aksel Sandemose siger som tidligere

nævnt: ”I begyndelsen var ikke ordet, men billedet”. Jeg forstår det således, at før en historie formes i ord, opstår en forestilling, et billede – selvom afstanden mellem billede og ord er meget lille, så man næsten ikke mærker hvad der kom først, billedet eller ordet.

Jeg prøver at komme tilbage til billedet bag ordene, altså mit eget billede, for alle har vi forskellige billeder i hovedet. Jeg lader mig inspirere af alle slags fortællinger, mest fra vor gamle mytologi, nordisk såvel som keltisk, folkesagn, folkeviser, gerne fra Thy, men også Biblen og eventyr og vore Limfjordsdigtere. Alt lader jeg foregå i landskabet – med vindblæste træer, oldtidshøje, fjorden, skyer og fugle, der flyver i blæsten - som er THY, i én stor Limfjords-saga.

Jeg ser også mine billeder som en forberedelse til at træde ud i Danas Have med fjorden som baggrund for fortællingen om naturens og årets ring, eller Limfjordsdigternes univers.

Jeg kom selv som en fremmed fugl til Thy, men landskabet og naturen her var det, der fik mig til at ane et helt univers, en sammenhæng mellem nutiden og vor fælles urtid, der tænkte verden og kosmos sammen på en forunderlig måde, jeg måske ikke altid helt forstår, men som stadig beriger mig med billeder at arbejde med.

Det er mit indtryk at når folk får denne særlige fornemmelse af at billederne, haven, naturen og digterne går op i en højere enhed, bliver det til en stor, næsten tidløs oplevelse for dem. Ofte giver de udtryk for det i vores gæstebog.

Billeder kan måske undværes. Helst vil jeg dog foretrække til stadighed at kunne glædes over, at andre laver billeder, der er anderledes, inspirerende, også farlige billeder, som piller ved mine tilvante forestillinger – samtidig med, at jeg selv laver mine egne billeder. Fordi jeg ikke kan lade være.

Susanne Tvermoes

Født i København i 1938. Flyttede til Sindrup i Thy med familien i 1969.

Uddannet på kunsthøjskoler i København, London og Bochum i Tyskland, er i øvrigt selvlært.

1963 uddannet som lægesekretær og har arbejdet på sygehuse i København og på Thisted, Koldby og Vestervig sygehuse til 1985.

Arbejdede med teaterdukker i perioden 1964 – 84. Bl.a. dukker til Danmarks Radio, TV – teateret: H. C. Andersens Skyggen og Historien om en Moder. Og eventyrfilmen Miseri Mø.

Har også en årrække arbejdet med scenografi og kostumedesign til forskellige egnsspil skrevet af Gunnar Iversen, bl.a. på Cirkusgården i Ydby, Schackenborg slot og Vitskøl Kloster.

Siden 1981 egne udstillinger i Sindrup, Lunaria Kunstsamling Danas Have. Udstillinger i Frankrig, Tyskland, Sverige og Færøerne, museer, biblioteker, kunstforeninger og andre institutioner bl.a. PBS, DSB, Nationalbanken og Friluftsrådet i Danmark. Repræsenteret på Thisted museum med billedsuiten over J. P. Jacobsens Fru Marie Grubbe, Museet i Nykøbing med billedserien Folkesagn fra Mors. Skyum Idrætsefterskole med ni billeder til Ask Yggdrasil. Heltborg museum, Åbenrå museum, Viborg Amt, Sydthy Kommune, Danmarks Radio, Holstebro, Naturhistorisk Museum, Århus.

Bogillustrationer til bl.a. Kaj Mogensens: Brødet. Gunnar Iversens: Den indre svinehund. Skrevet og illustreret bøger om dukketeater samt bogen: Billeder af blade, om at lave løv-collager (udsolgt fra forlaget).

”Et skjult klenodie, uden for turismens slagte-landevej”

Fra LUNARIA KUNSTSAMLING-DANAS HAVE's gæstebog

Bladrer man gæstebøgerne igennem, er det tydeligt, at det er en uventet anderledes oplevelse, der møder de der finder frem til seværdighederne i Sindrup:

”For en gangs skyld noget, der er helt anderledes”, fastslår en gæst fra Thüringen. Han suppleres af andre udenlandske besøgende, bl.a. fra Ungarn:

”En ny og smuk oplevelse – forbløffende!”

Den glædelige overraskelse deles af indlandske gæster, f. eks. en friskole:

”Vi har fået vore øjne åbnet for en kultur, vi ikke vidste, vi havde!”

Mange beskriver deres oplevelse af stedet som en helhedsoplevelse:

”Et Gesamt – kunstværk!”, beskriver en gæst fra Bremen sin oplevelse, der uddybes af en fhv. studievært på det nordtyske TVs Hamburger Journal, Richarda Kaellander:

”En samhørighed af kunst, fortid og natur!”.

Hun følges op af en kunsthistoriker, Marion Taube, Düsseldorf:

”Et poetisk sted med dybe rødder i historien og sanseligt overbevisende, i Her-og-Nu. Levet af sine ”opfindere” og netop derfor en værdifuld oplevelse for den besøgende”.

Havevandringen opleves som en ”rejse ind i en anden verden”, stedet i sig selv som en oase:

”Et roens og forundringens sted”, der føles som ”en blid omfavelse”.

En kvinde fra Kassel: ”I denne inspirerende atmosfære kan sjælen trækker vejret dybt og optage nye impulser”.

Det bekræftes af en kvinde fra Californien: ”Oplivende! En gave”:

Og af danske storbymennesker:

”Vitaminer for sind og sjæl”.

”Ren healing!”.

”Vi føler os opløftede!”.

”Jeg er fyldt af glæde!”.

Kort sagt af en afrikaner: ”Jeg har forelsket mig i det sted!”.

Af en brasilianer: ”Simplemente fantastica!”.

Og af en 16-årig dansker:

”Smadder godt!”.

Hans jævnaldrende, Sophie fra København, siger det med en tegning af hende selv, der ”tager hatten af for det her sted” – i det afsides sydligste Thy.